

ENGELLİ SOSYAL HAKLARI REHBERİ

BHKS - BYK11

GİRİŞ

Engelli birey, fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşal yetilerindeki çeşitli düzeyde kayıplardan dolayı topluma diğler bireylerle birlikte, eşit koşullarda tam ve etkin katılım sağlayamayan, katılımı etkilenen kişidir.

Engellilik durumu; bireyin doku, organ, fonksiyon ve psikiyatri tanısı ve buna bağılı muhakeme yeteneğı kaybından kaynaklı engelliliğı-ni uluslararası yöntemleri temel alarak belirleyen derecelendirme-ler, sınıflandırmalar ve tanılamaları ifade etmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından hazırlanan “Türkiye Engelliler Araştırması”na göre nüfusumuzun %26,9’u engellidir. Engellilere sağlanan hak ve hizmetlerden yararlanabilmek için engellilik durumunun ve engel oranının belirtildiğı Sağlık Kurulu Raporu alınması gerekmektedir. Yaşlılık, her insanda farklı hızda seyreden bireysel bir süreç olup; insan hayatında 65 ve üzeri yaş olarak kabul edilen biyolojik, fiz-yolojik, duyuşal ve fonksiyonel yeteneklerinin azalmasıyla kendini belli eden bir dönemdir. Sosyal, yapısal ve sağlık sorunlarından en çok engelli yaşlılar etkilenmektedir. Toplumda yaşlıların sayısı ile beraber engelli yaşlıların sayısında da bir artış olmaktadır. “Türkiye Engelliler Araştırması”nın sonuçlarına göre; Türkiye’de engellilerin %26,94’ü 60 ve üzeri yaş grubundadır.

AYRIMCILIK İLE MÜCADELE

Engelli bireylere yönelik ayrımcılıkla mücadeleye ilişkin yasal düzenlemeler nelerdir?

Yasal mevzuatımızda yer alan engellilere yönelik düzenlemeler, engelli bireylerin topluma tam ve eşit katılımını sağlamak ve ay-rımcılığı önleyici iyileştirmelere yöneliktir. Nitekim Anayasasının 10’uncu maddesi;

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz ta-nınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorun-dadırlar. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. Çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi özel surette korunması gerekenler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılamaz.” şeklinde düzenlenmiş olup engelli bireylere pozitif ayrımcılık yapılmasının eşitliğe aykırılık oluşturmayacağı nayasal güvence altına alınmış durumdadır.

4857 sayılı İş Kanunu’nun “Eşit Davranma İlkesi” başlığını taşıyan 5’inci maddesinde; “İş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılamaz.” ifadesi yer almaktadır.

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’un 4/1/(a) maddesi; “Devlet, insan onur ve haysiyetinin dokunulmazlığı temelinde, engellilerin ve engelliliğin her tür istismarına karşı sosyal politikalar geliştirir. Engelliler aleyhine ayrımcılık yapılamaz; ayrımcılıkla mücadele en-gellilere yönelik politikaların temel esasıdır.” olarak düzenlenmiştir.

Yine Engelliler Hakkında Kanun’un “istihdam” başlıklı 14’üncü maddesinde, engelli bireylerin istihdamına yönelik ayrımcılık yasağıyla ilgili olarak iş seçiminden, başvuru formları, seçim süreci, teknik değerlendirme, önerilen çalışma süreleri ve şartlarına kadar olan safhaların hiçbirinde engellilerin aleyhine ayrımcı uygulamalarda bulunulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Ayrımcılığı önlemeye ilişkin medyada alınan tedbirler nelerdir?

3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un 4'üncü maddesinde yer alan; "Kadınlara, güçsüzlere, engellilere ve çocuklara karşı şiddetin ve ayrımcılığın teşvik edil-memesi." ifadesiyle tv ve radyolardaki yayınlarda ayrımcılık algısı oluşturabilecek durumlar engellenmiştir. Bu hususlara uymayan-lara cezai müeyyideler uygulanmaktadır.

Ayrımcılığa uğradığını düşünen engelli birey hangi yasal yollara başvurabilir?

Engelli birey ayrımcılığa uğradığını düşünüyorsa derhal kolluk kuv-vetlerine (polis ya da jandarma) veya Cumhuriyet Başsavcılıkları-na, TCK 122'nci madde kapsamında, ayrımcılık fiilini gerçekleştirenlere karşı şikayet başvurusunda bulunabilir.

Bunun yanı sıra eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerinin, yürüttükleri faaliyetler bakımın-dan bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üze-re başvurmuş olan her gerçek veya tüzel kişi, ayrımcılık sebebiyle zarar gördüğü iddiası ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik kurumuna (TİHEK) ücretsiz olarak başvurabilir. Kamu kurum ve kuruluşları tara-fından yapıldığı iddia edilen ayrımcılıklara ilişkin olarak Kamu De-netçiliği Kurumu'na (KDK) ücretsiz başvuruda bulunulabilir.

İdarece tesis edilen işlemlerde vatandaşlar arasında hiçbir gerek-çeyle ayırım yapılamaz. Kamu hizmetinin temel ilkelerinden olan "tarafsızlık" ilkesi kapsamında ayrımcılık yasağı mevcuttur. Danış-tay, bir Yönetmelikte geçen ve Anadolu Öğretmen Liselerine baş-vuruyu engelleyen şartlar arasında sayılan "körlük-şaşılık" ifadesinin engellilere yönelik bir ayrımcılık içerdiği gerekçesiyle iptaline karar vermiştir. Bu çerçevede ayrımcılık içeren idari işlem ya da idarenin düzenleyici işlemlerine karşı idari yargıya başvuru da bulunulabilir.

ENGELLİLERİN HAKLARINA İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME

Engellilik alanının asli düzenleyicisi ve evrensel ilkelerin belirleyicisi Birleşmiş Milletlerdir. Kuruluş 1975 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi ne ek olarak yayınladığı Engelli Hakları Bildirgesi nden bu tarafa yapmış olduğu çalışmalar ve ortaya koyduğu sözleşmelerle engelliliğin bir insan hakları unsuru olarak kabul edilmesini sağlamıştır.

Sözleşmenin amacı nedir?

Engellilerin, tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını temin etmeyi, engellilerin insanlık onurlarına saygıyı güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Sözleşme ne gibi yükümlülükler getiriyor?

Sözleşme; yaşama hakkı, erişilebilirlik, adalete erişim, bağımsız yaşam ve topluma dahil olma, düşünce ve ifade özgürlüğü, bilgiye erişim, eğitim, sağlık, rehabilitasyon ve istihdam, siyasal ve kamusal yaşama katılım gibi tüm hakların engelliler açısından hayata geçirilmesi amacıyla gerekli tedbirlerin alınması için devletleri yükümlü kılmaktadır.

Sözleşme ile engellilik konusunda tüm toplumsal taraflara yönelik olarak bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmesi, engellilerin haklarının tüm politika ve programlarda bütüncül bir anlayışla korunması ve teşvik edilmesi, engellilerin haklarını ihlal eden her türlü uygulamaya son verilmesi ve özellikle de her hakkın kullanımı bakımından engelliliğe dayalı ayrımcılıkla mücadele için gerekli tedbirlerin alınması öngörülmektedir.

Sözleşme, engelli bireylerin hak ihlali yaşaması durumunda bireysel başvuru hakkı tanımakta mıdır?

İkımızda hak ihlali yaşayan engelli bireyler, iç hukuk yollarını tüketmek koşuluyla hak ihlali iddiası ile Engelli Hakları Komitesi ne Ek İhtiyari rotokol gereği bireysel başvuru yapabilir. Komite, mahkeme niteliğinde olmadığı için kararları tavsiye niteliğinde olup devletler açısından yol gösterici niteliktedir.

Sözleşmenin uygulanmasında sorumlu olan kurum kuruluş neresidir?

Sözleşmenin, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları da dahil olmak üzere tüm taraflarca uygulanmasının teşvik ve temin edilmesi ile uygulamanın izlenmesi amacıyla koordinasyon çalışmaları yapmak üzere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü odak kurum olarak belirlenmiştir.

Sözleşmeye göre “ Adalete Erişim”i için sunulan hizmetler

nelerdir?

Adalete erişim açısından;

- İşitme engelli olan sanığa veya mağdura işaret dili tercümanı görevlendirilmesi,
- İddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktaların engelli bireylere engel durumuna uygun iletişim biçimleriyle anlayabilecekleri şekilde anlatılması,
- Müdafii bulunmayan ve kendini savunamayacak derecede malul olan engelli bireye, işitme ve konuşma engeli bulunan bireye müdafii görevlendirilmesi, yine benzer durumda olan mağdurlar için vekil görevlendirilmesi,
- Ekonomik yoksunluk durumunda bulunan ve hakkının ihlal edildiğine yönelik kuvvetli emareler bulunan engellilere adli yardım imkanı sunulması hizmetleri verilmektedir.

ENGELLİLERİN ÖZEL HAYATINA SAYGI, SİYASAL YAŞAMA KATILMALARI

Engellilerin özel hayatlarına saygı gösterilmesi ile kişisel verilerinin korunmasına yönelik alınan önlemler nelerdir?

Ülkemizde, engelli - engelli olmayan ayrımı yapılmaksızın herkesin özel hayatının gizliliğini korunması, kişisel verilerinin toplanması, işlenmesi ve paylaşılmasına ilişkin izin verme, verilerini sildirme veya anonim hale getirilmesini talep etme hakları bulunmaktadır.

Bu hususlara ilişkin olarak başta Engellilerin Haklarına İlişkin uluslararası sözleşme olmak üzere Kişisel verilerin Korunması Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, Hasta Hakları yönetmeliği, Engelliler veri tabanı Oluşturulması ve Engellilere Kimlik Kartı verilmesine ilişkin yönetmelik gibi çeşitli mevzuatlarda düzenlemeler mevcuttur.

Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun ve ilgili yönetmeliklerle; herkesin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri mahre-miyet kapsamında özel nitelikli kişisel veri olarak kabul edilmiştir ve kişilerin rızaları dışında anonim hale getirilmedikçe paylaşlamaya-cağı öngörölmüştür.

ENGELLİLİK SAĞLIK KURULU RAPORU

Engellilere yönelik Sağlık Kurulu Raporu nedir?

Engellilik Sağlık Kurulu Raporu; Sağlık Bakanlığı'nca yetkilendirilmiş heyetler tarafından, kişilerin engellilik durumlarının, engel gruplarının, engellilik tür ve derecelerinin değerlendirilerek düzenlendiği engelli haklarından yararlanmaları için gerekli temel belge niteliğindedir.

Rapor nerelerde kullanılır?

Rapor; engelli aylığı, evde bakım yardımı, bakım hizmetleri, özel eğitim, istihdam ve sağlık gibi alanlarda tanımlanmış hak ve hizmetlerden yararlanmak için gerekli olan belgedir. Engelli sağlık kurulu raporu, engelliler için düzenlenmiş vergi indirimleri, vergi muafiyetleri ve çeşitli alanlardaki indirimler için de kullanılmaktadır.

Rapor nereden alınmaktadır?

Engellilik Sağlık Kurulu Raporu, kamu kurumlarınca resmi yazıyla birlikte gönderilmek veya raporu verecek olan hastanenin baştabipliğine doğrudan müracaat etmek suretiyle düzenlenmektedir. Engelliler için sağlık kurulu raporu, Sağlık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş hastanelerden alınmaktadır.

Erişkinler için Sağlık Kurulu Raporu (ESKR) nasıl alınmaktadır?

Engelli birey ya da vasisi tarafından ESKR vermeye yetkili hastanelere başvuruda bulunularak rapor alma süreci başlatılabilmektedir.

Engelli Sağlık Kurulu Raporuna itiraz usulü nasıldır?

Söz konusu rapora; engelli birey, engelli bireyin vasisi veya raporu isteyen kurum, ikamet edilen ya da raporun alındığı il Sağlık Müdürlüğü ne, raporun teslim alındığı ve veya e-devlet üzerinden görüldüğü tarihten itibaren otuz gün (30) içerisinde başvuruda bulunarak itiraz edilebilmektedir.

SAĞLIK HİZMETLERİNDEN YARARLANMA

Engellilerin sağlık kuruluşlarında hangi hakları bulunmaktadır?

Engellilerin sağlık hizmeti alırken öncelik sıraları bulunmaktadır. Sağlık Bakanlığı kayıtlarında “öncelikli” kaydı bulunan vatandaşlarımız kendilerine ayrılmış olan kontenjandan faydalanarak randevu alabilmektedir.

Engelliler için gerekli olan araç-gereçler, tıbbi malzeme, sarf malzemeleri, protez-ortez gibi malzemelerin bedelleri nasıl karşılanmaktadır?

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Genel Sağlık Sigortası İşlemleri Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde düzenlenen Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliğinde (SUT) belirtilen şekilde yardımcı araç-gereçler, tıbbi malzeme, sarf malzemeleri, protez-ortez gibi malzemelerin ödemeleri SGK tarafından yapılmaktadır.

Evde sağlık hizmetinden ne Şekilde faydalanılabılır?

Evde sağlık hizmeti almak isteyen hastalar veya aile bireyleri, Sağlık Bakanlığı bünyesindeki Ulusal Çağrı Merkezi 444 38 33 numaralı telefonu arayarak müracaat edebilirler.

Çağrı merkezindeki görevli personel, hizmet talep eden kişiyle görüşme yaparak gerekli işlemleri başlatır. İlk görüşmeyi takiben Koordinasyon Merkezi'ndeki görevli sağlık personeli tarafından hasta, ilgili hastanenin ekiplerine yönlendirilir. Evde sağlık hizmeti alacak kişi, hekim ve yardımcı sağlık personelinden oluşan ekip tarafından evinde ziyaret edilerek hizmet alacak kişinin durumu ve sunulacak hizmet belirlenir. Hekim tarafından evde sağlık hizmeti alacak kişi-lerin varsa tedavisini planlayan diğer hekimler ile görüşülerek evde sağlık hizmeti tedavi planı oluşturulur.

ENGELLİLER İÇİN KİMLİK KARTI

Engelli kimlik kartı nedir ve hangi kurum tarafından verilmektedir?

Engelli kimlik kartı, 2008 tarihinde yürürlüğe giren “Engelliler Veri Tabanı Oluşturulmasına ve Engellilere Kimlik Kartı Verilmesine Dair Yönetmelik” uyarınca engellilere tanınan hak ve hizmetlerden yararlanmaları için verilmektedir.

Engelli bireyin ikamet ettiği ildeki Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı İl Müdürlüğüne 2 adet fotoğraf, nüfus cüzdanı ve Engellilik Sağlık Kurulu Raporunun aslı veya onaylı örneği ile müracaat edilerek engelliler için kimlik kartı alınabilir.

Özel Bakım Merkezleri

Bakıma ihtiyacı olan engelli bireylerin, gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri tarafından açılan ve Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri tarafından denetlenen özel bakım merkezlerinde bakım hizmeti almaları da mümkündür. Özel Bakım Merkezlerinden bakım hizmeti alabilmek için hizmet alacak olan engelli bireye ait Engellilik Sağlık Kurulu Raporunda ‘ağır engelli’ ya da ‘tam bağımlı engelli birey’ ibaresinin yer alması gereklidir.

Özel bakım merkezlerinden kimler hizmet alabilir?

Özel bakım merkezlerinden, Engellilik Sağlık Kurulu Raporunda “tam bağımlı engelli birey” olduğu belirtilen ve her türlü gelirler toplamı esas alınmak suretiyle hane içinde kişi başına düşen orta-lama aylık gelir tutarı, asgarî ücretin aylık net tutarının 2/3’ünden daha az olan engelli bireyler “Ücreti Bakanlık Tarafından Karşılanan Engelli” statüsünde hizmet alabilir.

Resmi bakım merkezine yerleştirme işleminin yapılabilmesi için gerekli olan belgeler nelerdir?

- a) Engellilik sağlık kurulu raporu,
- b) Yatılı ve sürekli bakım hizmeti almak isteyen on sekiz yaşını tamamlamamış engelli birey için Mahkemeden alınacak “korunma altına alınması ve bir bakım merkezine yerleştirilmesi” kararı ile velayet altında değil ise “vesayet altına alınması ve vasi atanması” kararı,
- c) On sekiz yaşını tamamlamış olup akıl hastalığı veya akıl zayıflığı sebebiyle işlerini görememesi veya korunması ve bakımı için kendisine sürekli yardım gerekmesi ya da başkalarının güvenliğini tehlikeye sokması nedenleriyle kısıtlanması gerekli engelli birey için Mahkemeden alınacak “kısıtlanması ve bir bakım merkezine yerleştirilmesi” kararı ile velayet altında değil ise “vesayet altına alınması ve vasi atanması” kararı.

Hangi durumlarda engelli bireyin bakım merkezlerinden ilişiği kesilir?

- a) Engelli bireyin yasal temsilcisinin talepte bulunması,
- b) Engelli bireyin vefatı,
- c) Engelli bireyin kabulüne esas bilgi ve belgelerde yanlışlık

olduğunun tespiti veya engelli bireyin tüm mesleki çalışmalara rağmen merkeze uyum sağlayamaması,

d) Engelli bireyin özel bakım merkezinde bakım hizmeti alması halinde merkeze kabulünden sonra engel ve gelir durumunda değişiklik olması ve son durumun özel bakım merkezine yerleştirilmesine uygun olmadığının tespit edilmesi,

ERİŞİLEBİLİRLİK

Erişilebilirlik; engelli bireylerin, binalara, açık alanlara, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisi hizmetlerine güvenli ve bağımsız olarak ulaşabilmeleri ve bunları kullana bilmeleridir.

Erişilebilirliğin kapsamı nedir? Nereler erişilebilir olmalıdır?

Kentsel yaşam engelli bireylerin erişilebilirliğine uygun olarak düzenlenmek zorundadır. 3194 Sayılı İmar Kanunu'nda, kentlerde her alanda erişilebilirliğin sağlanması için imar planlarında, kent-sel, sosyal, teknik altyapı alanlarında ve yapılarda TSE standartlarına uyulması zorunluluğu bulunmaktadır.

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanuna göre, yapılı çevrede erişilebilirliğin sağlanması için planlama, tasarım, inşaat, imalat, ruhsatlandırma ve denetleme süreçlerinde bazı hususlara uyma zorunluluğu getirilmiştir.

Bu Kanun kapsamında;

- Kamu kurum ve kuruluşlarına ait resmî yapıların,
- Mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapıların,
- Özel ve kamu toplu taşıma sistemleri ile sürücü koltuğu hariç dokuz veya daha fazla koltuğu bulunan özel ve kamu toplu taşıma araçlarının,
- Bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin,

engelli bireylerin erişilebilirliğine uygun olması zorunludur.

DENİZLİ YAŞAM

BAKIM MERKEZİ

denizliyasam

www.denizliyasam.com.tr
info@denizliyasam.com.tr